

УДК 341

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v99.2023.6>*Л. В. Заболотна*

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО УДОСКОНАЛЕННЯ
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ПРАВА
НА ОСВІТУ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Постановка проблеми. Якісна освіта у Європейському співтоваристві розглядається як інтелектуальний потенціал майбутнього суспільства, що також актуально для нашої держави, яка бере курс на успіх у міжнародному конкурентоспроможному середовищі. Проблематика забезпечення рівних можливостей щодо здобуття вищої освіти різними соціальними групами актуальна для всіх країн, що спонукає цивілізований світ до шляхів їх вирішення. Попит на вищу освіту постійно зростає, за даними дослідників чисельність студентів у світі з 13 млн. у 1960 році збільшилась до 82 млн. у 2000 році, а у 2025 році вважається, що вона може перевищити 100 млн. студентів [1, с. 73]. В сучасних умовах, які сьогодні відбуваються в Україні на тлі нестабільності та воєнного стану актуалізувалися політичні та соціальні зрушення у бік євроінтеграційних процесів, що набули позитивних зрушень у реформуванні права на освіту. Питання права на освіту осіб з особливими потребами розглядається європейським товариством з точки зору обов'язку держави перед особою забезпечити її потреби у освіті, а не акцентувати увагу на її стані чи фіксації її фізичних чи психічних недоліків або відхилень. Такий підхід актуалізує принцип «однаковості» всіх отримувачів освітніх послуг. Таким чином, в Україні глобалізаційні виклики обумовлюють впровадження нових національних підходів до вдосконалення права на освіту «для всіх», що обумовлює виявлення проблемних питань та пошук новітніх моделей їх вирішення.

Стан дослідження. Дослідженням проблематиці, пов'язаній з сутністю права на освіту людей (у тому числі і з особливими потребами) та його реалізацією були присвячені численні праці науковців: В.П. Андрущенко, І.Ю. Хомишин К.М. Ващенко, В.О. Резніченко, В.В. Грицюк, М.Ю. Кравчук, В.П. Погребняк, Т.О. Чепульченко, В.Ю. Пряміцин, М.М. Володько, та інших. А також чисельна кількість праць у педагогіці таких науковців як: С.О. Сисоєва, Н.В. Савінова, Г.О. Першко, О.В. Охріменко, С.П. Миронова, О.В. Мартинчук, І.А Малишевська, В.В. Хитрюк тощо. Незважаючи на велику кількість досліджень, залишаються не вирішеними та актуальними проблеми, які потребують теоретичного осмислення, особливо гостро це питання стоїть з огляду на його реалізацію і гарантування у контексті Європейської інтеграції що досліджувалось фрагментарно і, отже, вимагає додаткового дослідження.

Метою статті є аналіз стану існуючого законодавства України щодо права на освіту людини з особливими потребами з огляду на позитивний досвід Європей-

ського співтовариства з метою його удосконалення та надати науково-практичні рекомендації з удосконалення права на освіту.

Виклад основного матеріалу. На рівні Основного Закону України встановлено що: громадяни мають рівні права і свободи та є рівними перед законом (стаття 24); кожному гарантовано без винятків право на вибір професії та роду трудової діяльності (стаття 43); кожен має право на вільний розвиток своєї особистості (стаття 23); всі мають право на освіту (стаття 53) [2]. Зазначене повністю відображає вимоги статті 13 Пакту «Про економічні, соціальні і культурні права», де підкреслено право кожної людини на освіту, яка повинна бути спрямована на повний розвиток людської особистості та усвідомлення її гідності. Ціллю освіти має бути надання людині можливості бути корисним учасником вільного суспільства, сприяти зміцненню поваги до прав людини і основних інших людей, взаєморозумінню, терпимості, дружбі між усіма націями і всіма расовими, етнічними, релігійними групами та сприяти підтриманню миру [3]. Відповідно у статті 2 Протоколу 1 до Європейської конвенції з прав людини: «нікому не може бути відмовлено в праві на освіту», а обов'язком держави є забезпечення освіти і навчання разом із повагою до прав батьків на таку освіту і навчання для їх дітей, яка не буде йти в розріз з їх релігійними та світоглядними переконаннями [4]. Тобто, основним критерієм права на освіту є його гарантування для кожної людської істоти. Похідним від нього можна вважати право на розвиток особистості, на професію, трудову діяльність, гідне життя та економічний добробут людини. Разом з тим, реалії життя показують, що існує значна кількість проблем щодо забезпечення права на освіту. Так, серед основних проблем дослідники зазначають: питання щодо рівного доступу до освіти (більшість питань стосується освіти інвалідів, інклюзивної та освіти у сільській місцевості); питання щодо якості освіти; реалізації права на освіту дітей, що потерпають від збройних конфліктів. Аналіз проблематики, на яку вказують дослідники та експерти у своїх висновках має передусім, практичний бік (мається на увазі недостатнє фінансування, технічні умови, психологічні труднощі тощо) [5]. Слід наголосити, що основним кроком до подолання всіх зазначених труднощів має бути вдосконалення чинного законодавства.

Рівний доступ до освіти відповідно до частин другої статті 7 Закону України «Про повну загальну середню освіту» гарантується незалежно від віку, статі, раси, кольору шкіри, стану здоров'я, інвалідності, особливих освітніх потреб, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, місця проживання, мови спілкування, походження, сімейного, соціального та майнового стану, складних життєвих обставин, наявності судимості, а також інших обставин та ознак [6]. З наведеного можливо зазначити, що законодавець розрізняє такі поняття як «інвалідність» та «особливі освітні потреби».

Нормативно-правовим документом, який засвідчує розпочату в Україні модернізацію освітньої галузі у напрямі особливих освітніх потреб у освіті є Стандарт соціальних послуг [7], розроблений на виконання Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», який визначає правові засади формування та застосування державних соціальних стандартів і нормативів, спрямованих на реалізацію закріплених Конституцією України та законами України

основних соціальних гарантій [8], та Закону України «Про соціальні послуги» [9]. У зазначених нормативних актах поняття «особливі освітні потреби в освіті» використовується поряд з поняттям «інклюзивної освіти» та «освіти інвалідів». Наприклад, відповідно до змісту пункту першого статті 12 Закону України «Про повну загальну середню освіту» зазначено що «з метою належної організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти формуються класи та/або групи, у тому числі спеціальні, інклюзивні, з дистанційною, вечірньою формою здобуття освіти, з навчанням мовою корінного народу чи національної меншини України поряд із державною мовою. У разі звернення батьків дитини з особливими освітніми потребами інклюзивний клас утворюється в обов'язковому порядку. Відповідно до пункту третього статті 26 вказаного Закону, встановлено, що потреба учня з особливими освітніми потребами в індивідуальній програмі розвитку, індивідуальному навчальному плані визначається згідно з висновком інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини з урахуванням Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків [6]. Тобто фактично відбувається злиття дефініцій «інклюзивна освіта» та освіта дітей з «особливим освітніми потребами», окрім того, в межах згаданої статті 26 право на освіту дітей-інвалідів прямо взагалі не зазначено, що наводить на висновок, що права таких дітей підпадають під права дітей з «особливим освітніми потребами». На підтвердження даного виводу можна також навести в якості прикладу підпункт 1.2. пункту 1 Наказу Міністерства освіти і науки України від 02 грудня 2005 № 691 «Про створення умов щодо забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю» в якому зобов'язано керівників структурних підрозділів міністерства здійснювати організаційно-методичне керівництво за діяльністю органів управління освіти і науки щодо модернізації навчально-матеріальної бази загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладів «для забезпечення особливих освітніх потреб дітей та молоді з інвалідністю» [10].

Згідно з ЮНЕСКО, інклюзивна освіта розглядається як «процес адресації та реагування до розмаїття потреб усіх учнів шляхом розширення участі в навчанні, культурі та громад, а також зменшення відторгнення від освіти та всередині освіти», метою чого є сприяння навчальному середовищу, де вчителі та учні «приймають і вітають виклики і переваги різноманітності». В межах інклюзиву освітній підхід, сприяють навчальному середовищу, де задовольняються індивідуальні потреби та кожен учень має можливість досягти успіху [11]. Іноземні дослідники вважають, що інклюзивна освіта – це досягнення, насамперед через прийняття, розуміння та увагу до відмінностей і різноманітності учнів, які можуть включати фізичні, когнітивні, академічні, соціальні та емоційні різноманітності [12].

Відповідно до пункту «е» Преамбули Конвенції «Про права осіб з інвалідністю» визначено, що інвалідність – це поняття, яке еволюціонує, і що інвалідність є результатом взаємодії, яка відбувається між людьми, які мають порушення здоров'я, і відносницькими та середовищними бар'єрами і яка заважає їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими [13]. Відповідно до статті другої Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб

з інвалідністю в Україні», особа з інвалідністю – це особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист [14]. Стосовно, поняття інклюзивної освіти, то в жодному законодавчому акті його трактування не здійснено. На сайті Міністерства освіти зазначено, що інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників [15].

Таким чином, можна дійти висновку: право на освіту людини з «особливим освітніми потребами» розмежовується на право на освіту «людини з інвалідністю» та право людини на «інклюзивну освіту»; європейське законодавство у визначенні «інклюзії» ключовим словом має «відмінність» та «індивідуальні потреби» при цьому не акцентуючи увагу на фізичному чи розумовому стані особи.

Іноземна практика, на сьогодні вказує на проблеми щодо забезпечення права на освіту людини з «особливим освітніми потребами» у неякісній підготовці вчителів і викладачів, які не розуміються на проблематиці викладання для таких людей (дітей) та психологічно є підготовлені для цього. Вирішенням такої проблеми вбачають у обов'язковій перепідготовці вже працюючих викладачів для набуття відповідних знань та компетенцій, а також впровадити підвищену оплату праці в якості вмотивування [16]. Українськи дослідники вказують на ті самі проблеми, додаючи застарілі погляди та невмотивованість вчителів та не бажання, не вміння працювати з інтернет-ресурсом для викладання [17; 18]. Зауважимо, що вирішення подібних проблем має починатися як з законодавчого закріплення певних явищ так і міститись у відповідних стратегіях та стандартах.

Так, у Концепції «Нова українська школа» (2016) говориться лише про «заохочення інклюзивної освіти» [19]. Концепція розвитку педагогічної освіти (2018) значно розширює питання, висуваючи вимоги до освітніх програм підготовки педагогічних працівників, необхідні для впровадження Концепції «Нова українська школа» акцентуючи увагу на модернізації освітніх програм з метою впровадження компетентнісного, особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній освіті, набуття педагогічними працівниками вмінь та досвіду формування компетентностей в учнів, опанування педагогічних технологій, в тому числі, з використанням елементів інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, посилення практичної складової педагогічної освіти, максимальне наближення психолого-педагогічної та методичної підготовки до умов практичної фахової діяльності, запровадження принципу дитино-центризму та педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці учня, вчителя, батьків і громадськості з урахуванням принципів інклюзивної освіти, набуття необхідних компетентностей та досвіду роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного та спеціального навчання Поряд з цим у документі вказується про необхідність набуття педагогічними працівниками компетентностей та особистих здібностей, у тому числі, в технологіях

електронного навчання, медіа грамотності, інформаційної та кібербезпеки, а також основ андрагогіки є необхідною умовою їх безперервного професійного розвитку [20]. Надалі у професійних стандартах від 2020 року («Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста» тощо) вказується на відповідні «інклюзивні компетенції» вчителів щодо здатності створювати умови для інклюзивного середовища, педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами, здатності забезпечувати сприятливі умови для кожного учня, та інформаційно-цифрові компетенції (щодо здатності використовувати електронні ресурси та технології у освітньому процесі) [21]. З прийняттям Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» (2021) було визначено організаційні засади інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами за інституційною (очною (денною) формою здобуття освіти у закладах загальної середньої освіти. Також вказано, що у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану можливе застосування дистанційно-очної (змішаної) форми здобуття освіти [22]. Схожими за призначенням є Постанови Кабінету міністрів України: «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» (2019), «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» (2019), «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти» (2019), «Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр» (2019). Не дивлячись на таку кількість нормативних актів, система спеціальної освіти, що існує в Україні, разом з наявністю пільг для інвалідів все ж таки не повною мірою забезпечує рівність прав на освіту тих людей, можливості яких одержати її обмежені, адже певні нормативні пробіли та відсутність єдиного законодавчого акту створює на практиці зайву тяганину та додаткові психологічні обтяження для таких людей (починаючи від технічного не пристосовування таких закладів та психічної неготовності викладачів та інших студентів чи школярів тощо).

Стрімкий розвиток цифрового простору та інтернет-технологій надає різноманітні засоби для здобуття інформації, і отже, отримання повноцінної освіти практично кожному. Вченими досліджено і впроваджено вже достатню кількість підходів для використання інтернет технологій які спеціально підготовлені для застосування в освітніх цілях, наприклад: BYOD – підхід [23, с. 97–98], візуально-цифровий підхід [24, с. 169–170; 25, с. 43] тощо, та були застосовані на практиці, що цілком підходить для інклюзивної освіти та освіти людей з інвалідністю [26] про що також свідчать іноземні джерела [27; 28]. Втім, застосування інтернет технологій в освіті набули свого застосування лише як вимушеного (під час пандемії та воєнного стану) заходу. Не підготовленість до чого створила чимало труднощів як для освітян так і для викладачів, що створило «ілюзію» неякісної он-лайн освіти [29, с. 16]. Варто погодитися з науковцями, що вважають за необхідне, в даному випадку розробки спеціальних правових актів

та стратегій, що встановили правові основи та заходи використання інтернет-освіти [30, с. 34].

У цьому напрямі політична ініціативою Європейського союзу підготовлено «План дій щодо цифрової освіти (2021–2027 рр.)», спрямований на підтримку сталої та ефективної адаптації систем освіти та навчання держав-членів Європейського союзу до цифрового віку. Відповідно, План дій передбачає 13 заходів у двох пріоритетних сферах: сприяння розвитку високоефективної екосистеми цифрової освіти; підвищення цифрових навичок та компетенцій для цифрової трансформації. Приналежно, в рамках пріоритетів зазначеного Плану дій групі експертів було доручено розробити етичні рекомендації щодо штучного інтелекту та використання даних в освіті та навчанні на основі «Етичних рекомендацій для надійного штучного інтелекту» (2019) та розробити загальні рекомендації для вчителів та педагогів щодо підвищення цифрової грамотності та боротьби з дезінформацією за допомогою освіти та навчання [31]. Даний План дій вбачається необхідним та корисним для України, оскільки у галузі цифрової освіти він є ключовим фактором для реалізації концепції створення Європейського освітнього простору до 2025 року. Даний План сприяє досягненню цілей Європейського співтовариства відповідно до стратегії «Цифровий компас-2030: європейський шлях до цифрового десятиліття», а отже, повинен знаходитися на порядку денного української стратегії щодо інтеграції до європейського простору.

Окремо слід зазначити, щодо питань про побоювання стосовно поганого інтернет-зв'язку у віддалених українських селах або будь-яких інших районах. З цього приводу, Європейська комісія вже опублікувала відповідне дослідження про ширококутні супутникові послуги в школах. Дане дослідження показало, що супутниковий ширококутний зв'язок може бути ефективним варіантом у випадках поганого підключених шкіл до інтернету. Було також запропоновано використовувати «ваучерну схему» і якості інструменту для ліквідації дефіциту ширококутного зв'язку у школах [32]. Окрім того, окремі проблемні питання були висвітлені у рамках програми «Horizon 2020», а саме: «Схема наставництва для шкіл» щодо запровадження інновацій шляхом поширення передових методів навчання на основі інформаційних технологій у широкому колі шкіл (DT-TRANSFORMATIONS-21-2020) та розширення можливостей для інклюзивного використання Інтернету наступного покоління (ICT-2019-30); побудови міжнародного партнерства у країнах з низьким та середнім рівнем доходу (ICT-39-2016-2017); технології навчання та навичок (IKT-22-2016); технології для кращого людського навчання та викладання (ICT 20-2015); передові цифрові технології (ICT 21-2014) [33; 34]. Таким чином, на сьогодні існують майже всі засоби для впровадження однакових умов доступу до освіти при можливості вибору засобів для навчання.

Висновки. Право на освіту у демократичній Україні має відповідати концептуальним засадам як внутрішнього законодавства так і концепціям Європейського співтовариства. Проблематика права на освіту простежується: у адаптації вітчизняного законодавства до нових умов розвитку суспільства, яке насамперед, націлено

на людино-центризм. У процесі дослідження виявлено, що право на освіту людини з особливим освітніми потребами варто розглядати як право на освіту «людини з інвалідністю» та право людини на «інклюзивну освіту».

Виявлено, що право на освіту громадян з особливим освітніми потребами (інклюзивна освіта та освіта осіб з інвалідністю) вимагає широкого кола зобов'язань з боку держави, спираючись на запровадження комплексного законодавчого підґрунтя, політики, відповідних стратегій, та керівництва на місцях. Для ефективного надання послуг для дітей (людей) з особливими освітніми потребами, необхідно побудувати відповідне культурне середовище, яке має ґрунтуватися на зобов'язаннях, щодо якісної освіти для всіх. Але без спеціальних законів зробити це вкрай важко.

Таким чином, вбачається необхідним прийняття спеціальних законів: «Про інклюзивну освіту», «Про освіту осіб з інвалідністю», «Про освіту з допомогою мережі інтернет» які будуть відповідати європейським стандартам, що забезпечить інтеграційні процеси України у європейський освітній простір.

Встановлено про необхідність: запровадження нових стандартів освіти майбутніх викладачів, з обов'язковим вивченням повного обсягу законодавства щодо права на освіту та здобуттям навичок у викладанні у інтернет-просторі; оновлення програм закладів шкільної освіти та вищих навчальних закладів з метою узгодження з потребами соціуму; забезпечення професійного розвитку та підвищення соціального статусу педагога; модернізації системи шкільної освіти та підготовки студентів через здійснення переоцінки цілей і завдань такої підготовки, орієнтуючись на очікувані новим поколінням результати навчання.

Література

1. Освітній дискурс: збірник наукових праць. / Голов. ред. О.П.Кивлюк. Київ : Видавництво «Гілея», 2017. Випуск 2, частина II: філософські науки. 97 с.
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. : станом на 25 жовтня 2021р. Київ : Право, 2023. 76 с.
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
4. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: закон України від 17 липня 1997 року. Офіційний вісник України. 1997. № 29. С. 11.
5. Сату Какконен. Що не так з українською шкільною освітою. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/09/12/233085/>
6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX : станом на 05 червня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
7. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги натуральної допомоги : Наказ Міністерства соціальної політики України від 25.03.2021 р. № 147: Станом на 01 липня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0589-21#Text>
8. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5.10.2000 р. № 2017-III: станом на 04 травня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>
9. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06. 2003 р. № 966AIV: станом на 27 квітня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
10. Про створення умов щодо забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю: Наказ Міністерства освіти і науки України від 02 грудня 2005 № 691. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0691290-05#Text>
11. Interview with the UNESCO-IBE Director, Clementina Acedo. URL: https://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Policy_Dialogue/48th_ICE/Press_Kit/Interview_Clementina_Eng13Nov.pdf

12. Lilla Dale McManis. Inclusive Education: What It Means, Proven Strategies, and a Case Study. November 20, 2017. URL: <https://resilienteducator.com/classroom-resources/inclusive-education/>
13. Конвенція про права інвалідів і Факультативний протокол до Конвенції про права інвалідів: прийняті Резолюцією ГА ООН 61/106 ГА ООН від 13.12.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
14. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 14.10.1994 № 204/94-ВР: станом 21 липня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
15. Міністерство освіти України: офіц. веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>
16. Priorités de l'année scolaire 2023–2024. URL: <https://www.education.gouv.fr/une-ecole-qui-instruit-emancipe-et-protège-la-circulaire-de-rentree-2023-au-bulletin-officiel-378707>
17. Буйняк М.Г. Окремі аспекти дослідження психологічної готовності вчителів загальноосвітніх шкіл до інклюзивного навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2015. Вип. 28. С. 260–264.
18. Сорочан М. П. Формування готовності до організації навчання дітей із особливими освітніми потребами : тренінговий курс. Вінниця : ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2022. 186 с.
19. Концепція «Нова українська школа» (2016). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
20. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти.наказ міністерства освіти і науки україни від 16 липня 2018 Р. № 776. URL: <file:///C:/Users/admin/Downloads/5b7bb2dccc424a809787929.pdf>
21. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 23.12.2020 № 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
22. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09. 2021 р. № 957 станом на 06 вересня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>
23. Охріменко О.В. Професійна підготовка майбутніх бакалаврів спеціальної освіти до використання цифрових технологій в умовах інклюзивного освітнього простору: Дис. ... док.філософії. 01015. Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Суми, 2021. 271 с.
24. Семеніхіна О.В., Удовиченко О.М. Використання технологій відеозв'язку в освітньому процесі. Педагогічний альманах: Збірник наукових праць. Херсон: РІПО, 2010. Вип. 7. С. 167–171.
25. Миронова С.П. Використання комп'ютера у корекційному навчанні дітей з вадами інтелекту. Дефектологія. 2003. №3. С. 41–44.
26. Запороженко Ю.Г. Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти. Інформаційні технології освіти. Херсон: ХДУ, 2013. № 15. С. 138–145.
27. Use of Internet Technology in Education. By ruby singh january 17, 2023. URL: <https://techbaji.com/education/use-of-internet-technology-in-education/>
28. Role of Internet in Education. by Kajal. Posted on January 27, 2023. URL: <https://www.theasianschool.net/blog/role-of-internet-in-education/#:~:text=The%20Internet%20has%20become%20a,of%20tutorial%20videos%20and%20notes>
29. Сушкевич В. М., Скрипка Н. С. Працевлаштування людей з інвалідністю в Україні: реалії і перспектива / Підтримка процесу працевлаштування випускників з інвалідністю вищих навчальних закладів України: аспект прав людини. К. : ВГО студентів-інвалідів «Гаудеамус», Університет «Україна», 2006. С. 16–23.
30. Шаповал Р.В. Конституційне право людини і громадянина на освіту в Україні. *Право і безпека*. 2011. № 1 (38). С. 29–35.
31. Digital Education Action Plan (2021–2027). URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>
32. Results of the Satellite broadband for schools study. Publication 04 September 2017 Shaping Europe's digital future. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/results-satellite-broadband-schools-study>

33. European Education Area explained. URL: <https://education.ec.europa.eu/about-eea/the-eea-explained?>

34. Digital Education Action Plan (2021–2027). URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>

Анотація

Заболотна Л. В. Проблеми та перспективи подальшого удосконалення законодавства України щодо права на освіту людей з особливими освітніми потребами у контексті Європейської інтеграції. – Стаття.

Стаття присвячена виявленню проблем щодо права на освіту людей з особливими освітніми потребами у контексті Європейської інтеграції та визначенню можливих шляхів їх вирішення. Зазначено, що основним критерієм права на освіту є його гарантування. Похідними від права на освіту слід вважати право на розвиток особистості, на професію, трудову діяльність, гідне життя та економічний добробут людини. Виявлено, що право на освіту людини з «особливими освітніми потребами» розмежується на право на освіту «людини з інвалідністю» та право людини на «інклюзивну освіту». Проблематика права на освіту простежується у адаптації вітчизняного законодавства до нових умов розвитку суспільства, яке насамперед, націлено на людино-центризм. Виявлено, що право на освіту особи з особливими освітніми потребами (інклюзивна освіта та освіта осіб з інвалідністю) вимагає широкого кола зобов'язань з боку держави, ефективність чого спирається на побудову відповідного культурного середовища. У статті вказується на необхідності оновлення стандартів освіти майбутніх викладачів, з обов'язковим вивченням викладачами повного обсягу законодавства щодо права на освіту та здобуттям навичок у викладанні у інтернет-просторі. Необхідність змін продиктована потребами сучасного соціуму щодо професійного розвитку та підвищення соціального статусу викладача, модернізації системи освіти через переоцінку цілей і завдань навчання, що на сьогодні у європейському вимірі має орієнтиром «очікувані результати навчання» а не сам процес. Акцентується увага, про необхідність прийняття спеціальних законів, а саме: «Про інклюзивну освіту», «Про освіту осіб з інвалідністю», «Про освіту з допомогою мережі інтернет» які мають відповідати європейським стандартам, що забезпечить інтеграційні процеси України у європейський освітній простір.

Ключові слова: право на освіту, Європейське співтовариство, євроінтеграційні процеси, права людини, інклюзивна освіта, особливі освітні потреби.

Summary

Zabolotna L. V. Problems and prospects of further improvement of Ukrainian legislation regarding the right to education of people with special educational needs in the context of European integration. – Article.

The article is dedicated to identifying issues related to the right to education for individuals with special educational needs in the context of European integration and determining possible ways to address them. It is noted that the primary criterion of the right to education is its guarantee. Derived from the right to education are the rights to personal development, profession, work activity, dignified life, and economic well-being of individuals. It has been identified that the right to education for individuals with «special educational needs» is divided into the right to education for «persons with disabilities» and the right to «inclusive education». The issues concerning the right to education are traced in the adaptation of domestic legislation to the new conditions of societal development, primarily focused on human-centrism. It is revealed that the right to education for individuals with special educational needs (inclusive education and education for persons with disabilities) requires a broad range of obligations from the state, the effectiveness of which relies on the establishment of a suitable cultural environment. The article points to the necessity of updating the education standards for future teachers, with a mandatory study by teachers of the full scope of legislation regarding the right to education and the acquisition of skills in teaching in the online space. The need for change is dictated by the requirements of modern society for professional development and the elevation of the social status of teachers, the modernization of the education system through a reevaluation of teaching goals and tasks, which in the European context currently emphasizes «expected learning outcomes» rather than the process itself. Attention is drawn to the need for the adoption of special laws, namely: «On Inclusive Education», «On Education for Persons with Disabilities», and «On Education through the Internet Network», which should comply with European standards, ensuring Ukraine's integration processes into the European educational space.

Key words: right to education, European Community, Eurointegration processes, human rights, inclusive education, special educational needs.